

Natuurlijk ervaringskennis!

Een reflectie op de masterclass - door Ireen van der Lande

Op uitnodiging van het Amsterdams Netwerk Ervaringskennis (ANE) deelde Tim 'S Jongers zijn ervaringen en het daaruit volgende gedachtegoed over de 'hooplozen en hoopvollen'. Van kloof naar brug: het belang van ervaringskennis voor het verkleinen van de verschillen. Dat is waar Tim voor gaat.

Na een inleiding door Karin Hanekroot van de Vrijwilligersacademie werd de middag mede ondersteund door teamleden van Meetellen: Dora en Esmeralda stelden aan Tim de eerste vragen op het podium en daarna werden toehoorders die vragen hadden door Sander met de microfoon bediend.

Maar, voor wie het nog niet weet, wie is Tim 'S Jongers eigenlijk? Sowieso handig om dat even op het netvlies te hebben. Tim (1981), van origine een Belg, is politicoloog, bestuurskundige en publicist. Hij schreef onder andere het boekje *Beledigende Broccoli* en schrijft ook voor *De Correspondent*. Zijn aandacht en werk richten zich vooral op verschillen in de samenleving en de positie van mensen in kwetsbare situaties, en de vraag hoe deze verschillen te overbruggen. Sinds 1 september 2022 is Tim de nieuwe directeur van de Wiardi Beckman Stichting, het wetenschappelijk onderzoeksbureau van de Partij van de Arbeid.

Een persoonlijke insteek

Tijdens het eerste deel van zijn masterclass nam Tim ons mee op zijn persoonlijke weg: waar hij vandaan komt en hoe hij is gekomen waar hij nu staat. Een interessant verhaal voor ANE en ook voor Meetellen vanwege de manier waarop hij zijn ervaringskennis weet in te zetten.

Tim komt uit een eenvoudig gezin en begon pas rond zijn dertigste aan een studie Politicologie. In zijn omgeving ging niemand studeren. Hij realiseerde zich dat toen pas dat dat voor hem ook een mogelijkheid was. Om deze studie te bekostigen ging hij werken in de nachtopvang voor verslaafde dakloze mensen, op nog geen zeven minuten fietsen van de Universiteit van Antwerpen, waar hij studeerde. In deze opvang was het zijn taak om mensen in leven te houden zonder dat ze overlast veroorzaakten. Pappen en nathouden dus. Zwaar werk ook, laagbetaald; je hoeft er immers geen diploma voor te hebben. In deze pittige job heeft Tim veel, héél veel ervaring opgedaan. Op die kleine

afstand van zeven minuten fietsen bevonden zich twee totaal verschillende werelden. Zoals Tim het verwoordt: de wereld van de hoopvollen en die van de hooplozen.

Hoopvollen en hooplozen

Wat hem opviel is dat de hoopvollen, met wie hij in de collegezaal zat, later het beleid zouden gaan maken voor de hooplozen. Mensen die doorgaans geen idee hebben hoe de leefwereld van de 'hooplozen' er uit ziet, want ze hebben geen ervaring in dakloosheid, armoede en alles wat daarbij komt kijken. "Hoe kan je goed beleid maken voor mensen als je niet precies weet hoe het er daar aan toe gaat, wat er allemaal speelt en begrijpt hoe het gekomen is dat mensen zogenaamd hopeloos zijn geworden? Hoe weet je wat zij nodig hebben, wat zij belangrijk vinden om een stap te maken naar bestaanszekerheid?"

Rake vragen

Het stellen van frisse en rake vragen is Tim sowieso niet vreemd. Daar hoeft je niet voor gestudeerd te hebben. Zo gaf hij het volgende voorbeeld: "Vaak wordt in organisaties gezegd: 'vanaf nu stellen we de klant centraal'. Wie werd er dan voorheen centraal gesteld? De medewerkers, de directie?"

Ervaringskennis hoeft zich niet te bewijzen

Hoewel er binnen de gemeente Amsterdam steeds meer belang wordt gehecht aan de inzet van ervaringskennis, is nog steeds niet duidelijk hoe men die kennis wil inzetten, laat staan dat er een volwaardige financiële vergoeding tegenover staat. "Ervaringskennis heeft zich nog niet geheel bewezen", wordt vaak gezegd. Tim heeft hierop een scherpe repliek: "De participatiewet werd ook ingevoerd, zonder enig bewijs, en dat kon wel zo doorgevoerd worden."

Samen op zoek naar oplossingen is beter

Hij legt de vinger op de zere plek, zonder schuldigen aan te wijzen. Zo wordt zichtbaar welke verschillen er zijn en hoe deze zijn ontstaan, om van daaruit samen naar oplossingen te zoeken. "Het heeft geen zin om het systeem te bevechten. Daar bereik je niks mee", aldus Tim. In plaats daarvan pleit hij ervoor het systeem van binnenuit te bevragen vanuit ervaringskennis en van daaruit de boel in beweging te brengen naar meer gelijkheid. Via samenwerken en bruggen bouwen dus.

Het overbruggen van de verschillen is een proces dat om geduld vraagt. Tim's boosheid en frustratie over de ongelijkheid waardoor mensen geen menswaardig bestaan kunnen leiden, over de immens grote verschillen tussen de hooplozen en de hoopvollen, is en blijft wel zijn grote drijfveer.

Een wereld van verschil

Het verhaal van Tim illustreert hoe de verschillen tussen hooplozen en hoopvollen volgens zijn visie ontstaan. Mensen die in relatieve welvaart opgroeien, komen in een heel andere (systeem)wereld terecht dan mensen die in armoede opgroeien. Hun kansen zijn op alle gebieden veel groter. Een kind dat opgroeit in welvaart, krijgt doorgaans van het begin af aan veel meer stimulans mee, een groter sociaal netwerk en allerlei ondersteuning (bijvoorbeeld bijles). Hoogopgeleiden weten meestal uitstekend voor zichzelf te zorgen en genieten allerlei privileges. Kijk bijvoorbeeld naar hun (secundaire) arbeidsvoorwaarden, zoals werkuren, opleidingsbudgetten, een auto van de zaak, etcetera. Hoe hoger opgeleid, hoe homogener iemands leefwereld wordt. Dit staat in groot contrast tegenover de

heterogene leefwereld van schoonmakers waar het tegenovergestelde gebeurt: op geen enkele manier wordt rekening gehouden met hun doorgroeimogelijkheden.

Vaak zeggen mensen die in welvaart leven dat zij alles op eigen kracht hebben bereikt, zonder door te hebben dat ze bemiddeld zijn om moeilijke, tijdrovende zaken kunnen uitbesteden. Zo kunnen ze bijvoorbeeld hulp in de huishouding inkopen, een oppas of belastingadviseur betalen, juridisch advies inwinnen, etcetera. Ook op het gebied van gezondheid, goede voeding en sporten kunnen ze veel gemakkelijker in zichzelf investeren.

Mensen die uit het systeem van welvaart komen, hebben vaak de neiging om mensen die in armoede leven vaak als dom te labelen en hen als een dominee de les te lezen. Maar arme mensen zijn geen domme mensen. Het is reuze jammer en onterecht dat ze vaak zo gezien worden.

De kloof wordt groter en groter

Wat Tim ook zorgen baart, is dat de kloof tussen de hoopvollen en hooplozen steeds groter wordt. Als meer dan 35% van de burgers zich buiten spel voelt staan en nauwelijks kan leven, alleen overleven, kan dat een serieuze maatschappelijke ontwrichting veroorzaken.

En toch wil ieder mens in basis hetzelfde. We verschillen niet zoveel van elkaar als we denken. Weten wat er leeft en wat eenieders behoeften zijn, zijn een must om er ook voor de ander te kunnen zijn. Gelijkwaardig contact, jouw lot trek ik me aan, dat is belangrijk om goed beleid te maken.

Ze kennen elkaar niet

Maar bij het maken van nieuw beleid wordt er doorgaans vooral waarde gehecht aan professionele kennis, beleidskennis en wetenschappelijke kennis. Opvallend is dat juist de ervaringskennis ontbreekt. De mensen die het beleid maken zijn minimaal in het bezit van een Masterdiploma, meestal gezond en bovengemiddeld tevreden over hun leven. Deze "15%" bepaalt het beleid voor de overige 85% van de burgers. Ieder zit in zijn eigen leefwereld, de eigen "bubbel". De ene leest het NRC en de Volkskrant de ander het AD en de Telegraaf. Ze kennen elkaar niet. Problemen worden daardoor onbewust op een ineffektieve manier aangepakt. Niemand van "de 15%" heeft nagedacht over hoe het is om te leven daar in die andere wijk.

Ook is opvallend hoe weinig aandacht er was voor dakloze mensen. Nu ook de 'gewone burger' last heeft van de crisis op de woningmarkt, in de zorg enzovoorts, worden er ineens miljarden uit de kast getrokken om te helpen. Terwijl de alsmaar groeiende groep daklozen voorheen onzichtbaar was!

Aan wie moet je het nu eigenlijk vragen?

Nog een opmerkelijk punt dat Tim benoemt: vaak worden bij projecten dure ZZP'ers van buitenaf aangetrokken, terwijl een hoop mensen uit de wijk veel sneller relevante informatie kunnen geven en ook anderen kunnen betrekken. De hoge kosten die aan zo'n ZZP'er uitgegeven worden, kunnen volgens Tim veel effectiever ingezet worden. Hoewel men wel probeert dichter bij de leefwereld te komen van de mensen die hulp nodig

hebben, lijken die pogingen vaak op een farce. Bijvoorbeeld de trend van de zogenaamde 'wijksafari'.

Wees principieel bescheiden

Een tip die Tim beleidsmakers en wetenschappers geeft: wees principieel bescheiden, je weet niet hoe het leven aan de andere kant van de samenleving gevormd is. Door je echt in een ander(e leefwereld) te verdiepen, weet je veel beter wat er speelt, wat de taal is die men herkent. Ervaringskennis is in deze context puur goud.

En ook: ga bij onderzoek wél op zoek naar de klachten, een klacht is immers een negatief geformuleerd advies. Alleen successen meten is een veer in je eigen kont steken. Dat levert geen interessante informatie op. Organiseer bijvoorbeeld eens een bijeenkomst van zogeheten 'Tegensprekers': mensen waarvan je zeker weet dat ze kritisch zijn. Daar leer je het meeste van.

Tegensprekers en spreidstandburgers kunnen het weten

Tim noemt zichzelf ook wel één van de spreidstand-burgers: een sociale stijger, oftewel iemand uit een eenvoudig milieu die door studie, hard werken en veel geluk is kunnen opklimmen op de maatschappelijke ladder. "Een geschiedenis uitwissen lukt maar zelden. Daarom bevind ik me permanent in een spreidstand: mijn linkervoet in de ene wereld en mijn rechtervoet in de andere. Vanuit die spreidstand is mijn observatie dat er tegenover een veelzijdige burger een redelijk eenzijdige overheid staat."

De spreidstand-burger houdt, ondanks zijn sociale stijging, een achterstand op burgers voor wie het vanzelfsprekend is om van goede komaf te zijn, in welstand te zijn opgegroeid, gestudeerd te hebben en geen geldzorgen te hebben. Deze achterstand zit 'm vaak in subtiele dingen zoals taal, kleding en ook een sociaal netwerk.

Dat brengt naast ongemak ook een hoop ervaring met zich mee. Ervaring die de niet-spreidstanders missen en die veel kan bijdragen aan een betere benadering van de hooplozen. Een menselijkere, gelijkwaardigere en mogelijk ook veel effectievere benadering.

Amsterdam, 17 februari 2023

Ireen van der Lande, redacteur en co-onderzoeker bij Meetellen Amsterdam